

– формувати правову свідомість та вміння нести відповідальність за свої вчинки та своє життя;

– проводити роботу щодо попередження насильства;

– організовувати колективні форми роботи, що будуть сприяти згуртуванню колективу.

Отже, шкільне насильство є важливою проблемою освітнього середовища. Відтак, профілактика шкільного насильства повинна займати значуще місце у роботі адміністрації школи, психолога та соціального педагога, оскільки булінг набуває масового характеру.

З огляду на актуальність дослідження проблеми булінгу, перспективним напрямком є розробка та обґрунтування програми профілактики булінгу у шкільному середовищі, яка була б спрямована на мінімізацію та подолання шкільного насильства в освітньому середовищі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аверьянов А. И. Школьный буллинг в воспоминаниях студентов МГПИ. Сборник научных трудов SWORLD по материалам международной научно-практической конференции. Одесса: Купrienko С. В., 2011. № 4. С. 22 – 25.
2. Ершов Д. А. Школьное насилие как социально-педагогическая проблема. Актуальные проблемы семейной педагогики. Харьков : ИФИ, 2012. 136 с.
3. Лейн Д. А. Школьная травля (буллинг). URL: <http://psifeya.ru/wp-content/uploads/2014/02.pdf>. (дата звернення: 21.05.2019).
4. Лушпай Л. І. Булінг як соціально-педагогічна проблема та шляхи її вирішення (на прикладі досвіду середніх загальноосвітніх шкіл Великої Британії) // Українознавчий альманах. 2010. Вип. 4. С. 126 – 131.
5. Петросянц В. Р. Проблема буллинга в современной образовательной // Вестник Томского государственного педагогического университета. 2011. № 6. С. 151–154.
6. Olweus D. Bullying at school: tackling the problem. 2001. Retrieved from : <http://www.oecdobserver.org>.
7. Devoe J. F. Student Reports of Bullying: Results From the 2001 School Crime Supplement to the National Crime Victimization Survey. Department of Education, National Center for Education Statistics. Washington, DC: U.S. Government Printing Office. 2005. 310 p

Осьмак Т.

Науковий керівник – проф. Радчук Г. К.

ПРОБЛЕМА ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПСИХОЛОГІЇ

Мотиваційна сфера особистості сучасного студента актуальна в педагогічній та психологічній науці. Вивчення мотиваційної сфери особистості студента є дуже затребуваною, тому що переоцінка значущості багатьох ціннісних орієнтирів, переосмислення свого місця в суспільстві, прийняття на себе відповідальності за результати життєдіяльності приховані в мотивах особистості і вимагають не тільки пізнання, але й керування їхнім формуванням. У процесі соціалізації та індивідуалізації проявляється нездатність особистості до інтеграції в новий соціокультурний простір, на цьому етапі може відбуватись психологічна деформація особистості у відносинах до навколишнього середовища й до себе – що значно загострює проблему мотивації [6].

Зміна класичної та усталеної системи навчання на особистісно-орієнтовану підвищила інтерес до мотиваційної сфери особистості студентів вищої школи та факторів, умов і засобів її формування в професійному становленні.

Удосконалення – це процес формування в себе певних особистісних рис професіоналізму, розвитку своїх здібностей, отримання професійних знань і вмінь. Спонукають до самовдосконалення три обставини: а) наявність у людини потреби до самоповаги й у схваленні іншими, у соціальному престижі; б) неузгодженість в образах свого «Я ідеальне» і «Я реальне»; в) самооцінки й ставлення до себе, що формується на цій основі [2]. Лише наявність цих трьох компонентів приведе до формування повноцінної мотивації самовдосконалення.

Проблему самовдосконалення досліджували такі українські вчені як: І.Бех, І.Бужина М. Боришевський, О. Вишневський, І. Зязюн, Н. Кордунова, І.Лебідь, О. Лучанінова, К. Настояща, О. Пометун, Е. Помиткін, Н. Репа, В. Слюсаренко, О. Сухомлинська, Т. Тюріна, Г. Шевченко,

Т. Шестакова та ін. Аспекти самоактуалізації як специфічного напрямку самовдосконалення аналізують Ю. Долинська, В. Колошин, К. Кальницька, А. Романовський та ін. [7].

Професійне самовдосконалення на думку сучасних вчених є специфічним видом професійної діяльності фахівців, невід'ємною складовою їх професійної підготовки. Цей процес є результатом свідомої взаємодії фахівця з конкретним соціальним середовищем, у процесі якої фахівець реалізує власні потреби щодо розвитку в себе такі особистісні якості, які забезпечують успішність його професійної діяльності та життєдіяльності в цілому. Отже, професійне самовдосконалення – це свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня своєї професійної компетентності та розвитку професійних якостей відповідно до зовнішніх соціальних вимог, умов професійної діяльності та особистої програми розвитку [3].

Аналіз наукових досліджень і публікацій демонструє, що мотиваційна сфера особистості була і залишається предметом пильної уваги філософів і психологів (К. Абульханова-Славська, О. Асмолов, Л. Божович, К. Бюллер, Л. Виготський, Е. Ільїн, К. Левін, В. Леонт'єв, А. Маслоу, В. Мерлін, Г. Олпорт, К. Роджерс, З. Фройд, В. Шадріков та ін.) [6].

Проблемою дослідження мотивації учбово-професійної діяльності та її динаміки займалися такі науковці як: М. Алексєєва, Б. Анан'єв, Л. Божович, А. Вербицький, А. Маркова, Т. Матіс, М. Матюхіна, Ф. Рахматуліна, М. Рогов та ін. Проте, проблема дослідження мотивації до самовдосконалення у студентів є недостатньо розкритою.

Метою статті є теоретичний аналіз психолого-педагогічних джерел щодо дослідження мотивації самовдосконалення студентів.

Поняття «мотиваційна сфера особистості» має досить широке коло трактувань. Згідно Л. Божович, це ієрархія мотивів на основі їхнього усвідомлення та узагальнення в поведінці й діяльності. За А. Леонт'євим, це усвідомлення об'єктивних закономірностей, розуміння значень змісту для себе. В. Ковальов розглядає її як найважливішу сторону особистості, що включає систему мотивів (мотивацію) визначається у її певній побудові (ієрархії). Відсутність єдиної теорії мотиваційної сфери особистості не дозволяє відповісти на багато психолого-педагогічних питань, пов'язаних з особливостями успішної реалізації потенційних можливостей студентів, забезпеченням якісної підготовки сучасного фахівця, адаптацією й ідентифікацією в умовах соціальної нестабільності [6].

Мотиваційна сфера особистості динамічна. Динаміка мотивів може бути як позитивною, так і негативною стосовно ефективності діяльності. Ці загальні характеристики динаміки мотиваційної сфери свідчать лише про формування, розвиток у певному напрямку, зміцнення мотиваційної сфери або її послаблення, що може проявитися у зміні ставлення до різних видів діяльності, переважності її вибору [4].

У загальному вигляді мотивація учбово-професійної діяльності розглядається як сукупність потреб та мотивів, що визначають різні форми активності усіх суб'єктів освітнього процесу закладів вищої освіти. Важливо підкреслити, що мотивацію учбово-професійної діяльності студентів слід розглядати не тільки як умову ефективного оволодіння знаннями, вміннями та навичками, а й як важливий чинник розвитку особистості майбутнього фахівця. Ефективність навчальної діяльності забезпечується низкою психологічних факторів, найважливіший з яких – мотиваційний.

Виявлено, що висока позитивна мотивація може грати роль компенсуючого фактора у випадках недостатньо високих здібностей. Однак, жоден високий рівень здібностей не може компенсувати відсутність навчального та професійного мотиву і не може привести до значних успіхів у навчальній діяльності [6]. Неодноразово у своїх працях науковці, серед яких М. Матюхіна, А. Пічників, Ф. Рахматуліна, А. Реан, П. Якобсон та ін., доводили, що негативна мотивація або мотивація уникнення невдачі не сприяє саморозвитку та якісному професійному становленню студентів.

Формування мотиваційної сфери особистості студентів вищих навчальних закладів відбувається за рахунок зміцнення провідних мотивів і ціннісних орієнтацій до професійно-значущих, прагматичних, системотвірних мотивів і цінностей самовдосконалення як в професійному становленні, так і в особистому житті.

Варто зазначити, що ефективність самовдосконалення залежить від стійкості самооцінки. Нестійкості самооцінки додає стихійність, суперечливість результатів, що досягаються в якій-небудь діяльності: сьогодні випадково досяг успіху, а завтра так само випадково зазнав невдачі.

Це веде не до планомирного й систематичного самовдосконалення на основі установки, що діє тривалий час, а до виправлення вчинків, результатів, тобто ситуативній поведінці на основі короткочасних мотивів, тому збереження стійкості мотиваційної установки можна здійснювати через регуляцію рівня самооцінки [1].

Період навчання у вищому закладі освіти, що припадає на юнацький вік, є одним з найбільш плідних періодів для саморозвитку й самовдосконалення, адже особистістю усвідомлюється перебування на порозі дорослого самостійного життя і того факту, що майбутнє переважно починає залежати від їхньої внутрішньої позиції. Наявність потреби у плануванні життєвого шляху спричинює виникнення особливого утворення – життєвої перспективи, яка визначається як систему уявлень людини про власне майбутнє. Ядром життєвої перспективи виступають життєві плани, ціннісні орієнтації, а її основною функцією – регулятивна, смисловою віссю є «картина майбутнього», на яку орієнтується індивід при побудові ієрархії цілей і засобів для їх досягнення [5]. Чітке формулювання студентами власних життєвих цілей та усвідомлення себе як майбутнього фахівця значним чином впливають на побудову життєвої стратегії, формування стійкої мотивації до самовдосконалення та запуск самотворчих процесів як ключових методів оптимізації індивідуально-психологічних параметрів, що є основою для ефективного функціонування особистості у майбутньому.

Підводячи підсумки, варто зазначити, що проблема мотивації значно загострюється в процесі соціалізації, індивідуалізації та нездатності особистості до інтеграції в новий соціокультурний простір. Мотиваційний процес являється свідомим, цілеспрямованим процесом підвищення рівня професійної компетентності та розвитку професійних якостей і є результатом свідомої взаємодії фахівця з певним соціальним середовищем, у процесі якої реалізується потреба щодо розвитку особистісних якостей, які здатні забезпечити успішність як професійної діяльності та і життєдіяльності в цілому. Висока позитивна мотивація учбово-професійної діяльності є важливим чинником розвитку особистості майбутнього фахівця та може грати роль компенсуючого фактора у випадках недостатньо високих здібностей.

Перспективою дослідження проблеми мотивації до самовдосконалення студентів у психології – є її подальше вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асеев В. Г. Детерминация психического развития личности. М.: Изд-во РАГС, 2004. 32 с.
2. Асеев В. Г. Мотивация поведения и формирование личности. М.: Мысль, 1976. 158 с.
3. Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала. Изд-во Московского психолого-социального института. Воронеж: НПО «МОДЭК», 2004. 752 с.
4. Ковалев, В. И. Мотивы поведения и деятельности. М.: Наука, 1988. 192с.
5. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2010. 352 с.
6. Торубара, О. М. Мотиваційна сфера особистості сучасного студента: фактори та умови формування в процесі професійного становлення. *Педагогічні науки*. 2007. Вип. 45. С. 371-376.
7. Цветкова Г. Професійне самовдосконалення викладачів гуманітарних спеціальностей: обґрунтування технології. *Рідна школа*. 2013. № 8-9. С. 60-66.

Смаль М.

Науковий керівник – доц. Андрійчук І. П.

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ САМООЦІНКИ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Оцінку особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей прийнято називати самооцінкою. Можна стверджувати, що саме самооцінка є ядром особистості та найважливіший регулятор її поведінки. Від неї залежать взаємовідносини людини з навколишнім світом, її критичність, вимогливість до себе та інших, ставлення до своїх і чужих успіхів і невдач та результатів діяльності. Самооцінка пов'язана з рівнем вимогливості людини, а саме ступенем домагань, які ставить вона перед собою при досягненні цілей. Розбіжність між вимогами людини і її реальними можливостями спричинює деформацію